

Σούλα Παναρέτου στη δίνη της σύγχρονης φεμινιστικής ιδεολογίας

ΝΙΚΗ ΚΑΛΤΣΟΓΙΑ-ΤΟΥΡΝΑΒΙΤΗ

Είναι πλέον γενικά αποδεκτό ότι έχουμε περάσει σε μια νέα περίοδο του πολιτισμού μας, που άρχισε να διαφαίνεται από τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, την εποχή της μετανεωτερικότητας. Εποχή που οικοδομήθηκε πάνω στις μεγάλες επιστημονικές ανακαλύψεις και κυρίως την τεχνολογία, με άμεσες επιπτώσεις στην οργάνωση της οικονομίας και των σχέσεων παραγωγής, το γκρέμισμα του μεγάλου γραφειοκρατικού κράτους, που οικοδόμησε τις δομές κοινωνικής προστασίας και την αντικατάστασή του από το «μικρό και ευέλικτο κράτος», που συντέλεσε καταλυτικά στην κυριαρχία του φιλελευθερισμού και την αποδυνάμωση της ιδεολογίας που στήριζε τις δομές αυτές. Κύριο γνώρισμα εφ' άλλου της νέας αυτής εποχής είναι το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, της επικράτησης του φιλελευθερισμού και του καπιταλισμού, με απόλυτη κυριαρχία της αγοράς. Εξελίξεις που καλλιέργησαν το φαινόμενο του άκρατου ατομικισμού. Η προβολή με κάθε μέσον της ιδεολογίας του φιλελευθερισμού και του ατομικισμού επηρεάζουν άμεσα και τις αντιλήψεις για το σύγχρονο φεμινισμό. Δεν αμφισβητούνται οι αγώνες του φεμινιστικού κινήματος από τα μέσα του 19ου αιώνα μέχρι και το τέλος του 20ού για τη χειραφέτηση των γυναικών και την εξάλειψη θεσμών και δομών που την κρατούσαν στο περιθώριο της ιστορίας. Η διεθνοποίηση εξάλλου του κινήματος υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και οι μεγάλες παγκόσμιες διασκέψεις, που περιβλήθηκαν με το κύρος της CEDAW, έβαλαν τα μεγάλα θεμέλια της απελευθέρωσης των γυναικών και της αναγνώρισης της ανάγκης για τη θέσπιση θετικών μέτρων για την εξάλειψη των ανισοτήτων σε βάρος τους. Και δεν πρέπει να λησμονείται ότι όλα αυτά έγιναν δυνατά με θυσίες και αγώνες, για να μπορούν οι σημερινές νέες γυναίκες να αισθάνονται απελευθερωμένες.

Στη νέα εποχή όμως που έχουμε εισέλθει τείνει να επικρατήσει μία νέα φεμινιστική αντίληψη. Είναι η μεταμοντέρνα φεμινιστική ιδεολογία. Η κλασική διάκριση σε άνδρα και γυναίκα εμπλουτίζεται ή τείνει να κυριαρχηθεί από τη διάκριση μεταξύ κοινωνικού φύλου, που εκφράζει ο όρος gender, με το βιολογικό φύλο, που εκφράζεται με τον όρο sex. Βασικές εκπρόσωποι των θεωριών αυτών, η Donna Haraway (1989) και η Judith Butler (1990). Οι νέες ιδεολογικές τάσεις στις θεωρίες αυτές για το φεμινισμό και το αίσθημα της απελευθέρωσης, οδηγούν και σε συγκεκριμένες συμπεριφορές, τις οποίες παρουσιάζει με πληρότητα, αλλά και έντονα κριτικό τρόπο, η Ariel Levy στο βιβλίο της, σε ελληνική μετάφραση, Θλυκές φαλλοκράτισσες. Οι γυναίκες και η ανερχόμενη κουλτούρα του ξέκωλου (2011)

Σ' αυτή τη δίνη των φιλοσοφικών και ιδεολογικών αντιπαραθέσεων αυτών πώς τοποθετείται η Σούλα Παναρέτου (Σ.Π.);

Η Σ. Π. γεννήθηκε στο Βόλο, πόλη με βιομηχανικό χαρακτήρα και από γονείς αγωνιστές της εθνικής αντίστασης. Σπούδασε φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Υπήρξε στέλεχος του ΚΚΕ και εργάστηκε για χρόνια ως γραμματέας του Ελληνοσοβιετικού Συνδέσμου και μέσω αυτού σπούδασε στη Μόσχα στο Ινστιτούτο Πούσκιν. Αυτές οι καταβολές της συντέλεσαν στην

ευαισθητοποίησή της και στον αγώνα της για τα δικαιώματα του ανθρώπου. Και πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα, ότι στρατεύτηκε στον αγώνα των γυναικών από το 1977 για ισότητα δικαιωμάτων, και αυτό το τονίζω, παρά το γεγονός ότι η κομμουνιστική ιδεολογία έβλεπε την απελευθέρωση των γυναικών όχι σαν ξεχωριστό ζήτημα στον αγώνα για την απελευθέρωση του ανθρώπου από την καταπίεση. Το 1989

έγινε μέλος του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, μέλος του Δ.Σ. και το 2007 εκλέχτηκε Πρόεδρος του. Αρθρογραφούσε κυρίως στην εφημερίδα Αυγή όπου είχε και δική της στήλη, υπογράφοντας με το ψευδώνυμο Μελίνα Βολιώτη, και στο περιοδικό «Ο αγώνας της γυναίκας» του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, που υπήρξε, από τα πρώτα χρόνια της έκδοσής του το 1923 και εξα-